

Sygn. akt V CSK 357/19

POSTANOWIENIE

Dnia 14 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

w sprawie z powództwa R. W.

przeciwko R. C. i S. P. C.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 14 lutego 2020 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)

z dnia 12 grudnia 2018 r., sygn. akt V ACa (...),

**odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania
i zasądza od powódki na rzecz pozwanych kwotę 2700
(dwa tysiące siedemset) zł z tytułu zwrotu kosztów postępowania
kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 grudnia 2018 r. Sąd Apelacyjny w (...) oddalił apelację powódki R. W. od wyroku Sądu Okręgowego w G. oddalającego jej powództwo o zapłatę kwoty 57.442 zł.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, skarżąca wskazała przyczyny kasacyjne określone w art. 398⁹ § 1 pkt 1, 2 i 4 k.p.c. Jej zdaniem, pierwsze dwie przyczyny (art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.) łączą się w sprawie ze sobą i dotyczą problemu wymagalności roszczeń z umowy dożywocia w kontekście art. 471 k.c. Umowa dożywocia jest źródłem wierzytelności

przyszłej, składającej się z różnych świadczeń, których wymagalność stopniowo się aktualizuje stosownie do powstawania osobistych potrzeb dożywotnika (w części są one możliwe do przewidzenia i świadczenia powinny być spełniane wyprzedzająco, z góry), przy czym sam „fakt wymagalności” następuje samoistnie (ze względu na naturę zobowiązania).

Natomiast oczywistą zasadność skargi kasacyjnej skarżąca wiąże z zarzutem naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. przez nierozpoznanie podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia prawa materialnego (art. 913 § 1, art. 471 i art. 922 § 1 i 2 k.c.), co było konsekwencją błędnej (naruszającej art. 193 § 2¹ k.p.c.) oceny, że w sprawie doszło do zmiany zakresu żądania powódki, którego nie wyrażono na piśmie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarżący, który jako uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazał przyczynę określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., powinien odpowiednio

sformułować zagadnienie prawne, wskazać przepisy prawa, na których tle zagadnienie się wyłoniło oraz przedstawić argumentację jurydyczną uzasadniającą możliwość rozbieżnych ocen prawnych oraz świadczącą o istotności tego zagadnienia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, Nr 1, poz. 11; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.; z dnia 9 kwietnia 2015 r., V CSK 547/14, nie publ.). Zagadnienie jest istotne, jeżeli jego rozstrzygnięcie ma znaczenie dla ukierunkowania praktyki sądowej i rozstrzygnięcia sprawy, w której zagadnienie powstało (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 września 2012 r., II CSK 180/12, nie publ. oraz z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, nie publ.), wywołuje poważne wątpliwości, a zarazem nie było dotychczas rozstrzygnięte w judykaturze albo dotychczasowe orzecznictwo wymaga zmiany (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.).

Z kolei powołanie się na przyczynę kasacyjną przewidzianą w art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. wymaga wykazania przez stronę skarżącą, że chodzi o wykładnię przepisów prawa, których treść i znaczenie nie zostały dostatecznie wyjaśnione w dotychczasowym orzecznictwie lub, że istnieje potrzeba zmiany ich dotychczasowej wykładni, podania, w drodze stosownego jurydycznego wyводу, na czym owe wątpliwości polegają, a także że mają one poważny oraz rzeczywisty charakter i ich rozstrzygnięcie wiąże się z rozpatrywaną sprawą i jest istotne z punktu widzenia wyniku postępowania oraz publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej (por.m.in. postanowienia z dnia 15 października 2002 r., II CZ 102/02, nie publ., z dnia 28 marca 2007 r., II CSK 84/07, nie publ., z dnia 8 lipca 2008 r. I CSK 111/08, nie publ., z dnia 20 listopada 2015 r., III CSK 269/15, niepubl., z dnia 20 maja 2016 r., V CSK 692/15, niepubl., z dnia 3 sierpnia 2017 r., IV CSK 85/17, nie publ., z dnia 7 grudnia 2017 r., I CSK 499/17, nie publ., z dnia 26 kwietnia 2018 r., IV CSK 571/17, nie publ.).

Zagadnienia i wątpliwości interpretacyjne podniesione w skardze kasacyjnej nie czynią zadość tym wymaganiom, nie są bowiem istotne dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy. Dotyczą tego, kiedy pierwotne roszczenia dożywotnika stają się wymagalne i w związku z tym wchodzi w skład spadku (art. 922 § 1 k.c.).

Tymczasem dochodzone przez powódkę jako sukcesora uniwersalnego roszczenia odszkodowawcze (art. 471 k.c.) są, co podkreślał Sąd Apelacyjny, roszczeniami odrębnymi i w każdym przypadku zależą od ziszczenia przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej (w tym zawinionego zaniechania), o którym nie można mówić, jeżeli - jak wynika z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd pierwszej instancji, podtrzymanych przez Sąd Apelacyjny po uznaniu kwestionujących je zarzutów apelacyjnych za bezzasadne (por. s. 11-14 uzasadnienia) i wiążących w postępowaniu kasacyjnym (por. art. 398¹³ § 2 k.p.c.) - bezczynność pozwanych była konsekwencją uszanowania przez nich woli powódki, która z własnej woli i chęci podjęła się opieki nad ojcem (dożywotnikiem), dysponując jego środkami, jak również woli dożywotnika, który ostatecznie opiekę tę zaaprobował. Z ustaleń tych wynika również, że dożywotnik L.B. odmawiał przyjmowania świadczeń z umowy dożywocia, pomimo oferowania i gotowości do ich realizacji przez pozwanych. Ponadto skarżąca nie ustosunkowała się do argumentacji Sądu odwoławczego wskazującego, że wymagalność roszczeń odszkodowawczych (czym innym są roszczenia pierwotne) związanych z niewykonywaniem umowy dożywocia zależy od wezwania do spełnienia świadczenia, które w okolicznościach sprawy nie miało miejsca.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, nie publ.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 15 października 2015 r., III CSK 198/15, nie publ., z dnia 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, nie publ., z dnia 2 czerwca 2016 r., III CSK 113/16, nie publ., z dnia 27 października 2016 r., III CSK 217/16, nie publ., z dnia 29 września 2017 r., V CSK 162/17, nie publ., z dnia 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, nie publ., z dnia 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, nie publ., z dnia 5 października 2018 r., V CSK 168/18, nie publ.).

Skarżąca nie wykazała, by wyrok Sądu Apelacyjnego był dotknięty tego rodzaju nieprawidłowościami. W szczególności nie można w ten sposób ocenić szeroko umotywowanego stanowiska Sądu odwoławczego, że powódka zmodyfikowała swe pierwotne żądania w ten sposób, iż zamiast odszkodowania mającego wyrównać jej własną szkodę poniesioną w związku z realizacją przez nią świadczeń z umowy dożywocia, których nie realizowali pozwani, domagała się odszkodowania z tytułu niewykonania przez pozwanych umowy dożywocia, należnego L. B., które miała nabyć na skutek spadkobrania po dożywotniku. Wbrew twierdzeniom wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, stanowisko to nie powstrzymało jednak Sądu drugiej instancji od rozważenia zarzutów apelacyjnych naruszenia art. 913 § 1, art. 471 i art. 922 § 1 i 2 k.c. Gdyby bowiem Sąd Apelacyjny oparł się wyłącznie na tezie o nieskuteczności zmiany powództwa ze względu na niedochowanie wymagania określonego w art. 193 § 2¹ k.p.c., nie poświęcił by obszernej części uzasadnienia uwagom dotyczącym wymagalności (i w konsekwencji dziedziczności) roszczeń odszkodowawczych z tytułu niewykonywania przez pozwanych obowiązków wynikających z umowy dożywocia (art. 471 k.c.).

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak postanowił jak w sentencji. Wysokość należnych pozwanych kosztów zastępstwa prawnego w postępowaniu kasacyjnym ustalono zgodnie z § 2 pkt 6 w związku z § 10 ust. 4 pkt t rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. z 2015, poz. 1800 ze zm.).

jw